

Ahmed S. Alić, *Sumarni Popis Sandžaka Bosna Iz 1468/69. Godine*, (Bosna Sancağının 1468/ 69 Tarihli İcmal Defteri), Mostar 2008, Mostar İslam Kültür Merkezi yayını, XXVIII+ 316 sayfa, ISBN:978-9958-804-34-2

M. Akif ERDOĞRU*

Boşnak Ahmed Aliç, İstanbul'da Taksim Atatürk Kitaplığı'nda (eski Belediye Kütüphanesi) Muallim Cevdet Yazmaları 0098 veya O/ 76'da kayıtlı Fatih dönemine ait Bosna sancağının icmal defterini Boşnakçaya çevirerek yayımlanmış bulunuyor. Yer isimleri, Osmanlı deyim-terimleri ve kişi adları dizini de kitaba eklenmiştir.

Bilindiği gibi şimdiye kadar epeyce icmal defteri yayımlandı ama bunlar içinde Fatih dönemine ait olanlar daha ayrı bir değer taşıyor. Özellikle en eski tarihli olmaları ve devletin yapılanma şeklini göstermeleri bakımından bunlar geç tarihliyelerden daha değerlidirler. Ancak bir sorun var. Hemen her Balkan ulusu kendi milliyetçiliğini oluşturmada bu Osmanlı kayıtlarını bir araç ve geçerli bir argüman olarak kullanıyor. Bu Osmanlıca metinler olduğu gibi okunarak yazılmıyor, bunun yerine Balkan uluslarının dillerine çevrilerek yayımlanıyor. Böylece bu belgeler Balkan uluslarının milli hazinesi gibi görülüyor. Hâlbuki İmparatorluğun tüm yapısını gösterdiği için bu metinleri belirli bir ulusa ya da gruba mal etmek fevkalade yanlıştır. Buna rağmen, Boşnak Aliç'i kutlamak gerekiyor. Zira bunları Türkçe olarak okumuş ve ardından da Boşnakça olarak yazmıştır. Bu uzun, sabırlı ve zahmetli bir iştir.

Bu defter de diğerleri gibi Anadolu ile Rumeli arasındaki sağlam bağları ortaya koyuyor. Bosna sancağı ve civarında tımar sahibi olan askerlerin bir kısmının Anadolu'dan olduğunu açıkça gösteriyor. Özellikle Menteşe bölgesinden (Muğla ve civarı) epey asker tımar sahibi olarak Bosna'da bulunmuş. Bunlardan başka Ayasluk, Anadolu (Kütahya ve civarı), Bursa, Karaman ve Karesi (Balıkesir ve civarı) bölgelerinden de askerleri buralarda görmek mümkün. Mesela bunlardan biri Karamanoğlu Mehmed Bey'in mirahuru (atlarından sorumlu görevli) Mustafa'ya ait tımarıdır. Diğer önemli bir konu özel olarak Bosna'da genel olarak da tüm Rumeli'de meydana gelen İslamlaşmadır. Nitekim kitabın indeksine baktığımda çok sayıda Müslüman erkek ismi taşıyan yeni Müslümanları (*nev Müslim*), yani dönmeleri, görmek mümkündür. Birçok yerel Hristiyan Bey, yeni yönetimden (Fatih'ten) tımar yiyebilmek için İslamiyet'e geçmiştir. Bosna ve civarında da İslam'a geçişlerin yaygın olduğu bu defterle belgelenebiliyor. Dolayısıyla bu

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İZMİR.

mesele Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla akademik çevrelerde yeniden gündeme geliyor ve yeni bir yoruma ihtiyaç duyuluyor. Türkiye'de bu konular akademik çevrelerde epeyce yazıldı ve tartışıldı. Yeniden gündeme getirilen bir konu olarak, devlet hizmetinde köleler (*gulam*) de yeniden yorumlanabilir.

Sonuç olarak tüm bu yönlerden bakıldığında Sayın Aliçiç'in Rumeli'deki Osmanlı tarih ve kültürüne ciddi olumlu bir katkı yaptığını söylemek sanırım bir abartı olmaz.